

KRŠTENJE KAO ENKULTURACIJA

DR VJEKOSLAV BAJSIĆ

Krštenje se u temi ovoga Svećeničkog tjedna spominje kao »početak kršćanskog života«. No kršćanski život se odvija u nekom društvu, tj. Crkvi, jer je čovjek, te onda i kršten čovjek, društveno biće. Početak kršćanskog života znači, dakle, početak nekog života u nekom novom društvu, s nekim novim društvenim odnosima i svim što takvi odnosi pretpostavljaju. Ovdje se krštenje, dakle, promatra više u sociološkom vidu, te se s te strane traže neki uvidi i rasvjetljenja.

Moram ovdje u početku spomenuti da se ponekad javlja nepovjerenje prema takvim sociološkim razmatranjima, kao da se teološki sadržaj želi utopiti u sociologiji ili razlučiti u sociološke elemente. No valja se prisjetiti da postoji nešto što se zove ljudska narav. Pojam naravi sadrži u sebi oznake opće i nužne vrijednosti, neke postojanosti, neke zakonitosti. Sociologija upravo istražuje tu zakonitost čovjekove društvene naravi i ono što iz nje proizlazi. Ne obzirati se na te zakonitosti znači izostavljati nešto bitno iz spoznaje čovjeka: njegovu društvenost. S druge strane pak se već odavna tvrdi da *gratia supponit, non tollit naturam*. Tako će i teološko rasvjetljavanje momenata povijesti spasenja, u koliko je riječ o društvenoj dimenziji čovjeka pod milošću, zahtijevati i sociološka razmatranja, barem kao vrlo korisnu, možda i nužnu nadopunu.

Da bismo shvatili što znači enkulturacija, moramo se najprije pozabaviti pojmom kulture i njezinim značenjem za društvene odnose među ljudima.

Ako definiciju kulture uzmemo vrlo široko, mogli bismo reći da je tu riječ o sveukupnosti tipičnih životnih oblika nekog stanovništva uključivši tu i duhovne sadržaje, mentalitet koji nosi te oblike, naime nazor na svijet, ideje, pogotovo vrijednosti i stavove koji upravljaju ponašanjem. Tu će se kao poseban elemenat od velike važnosti često naći i religija, bilo ona naravna bilo oblikovana pod impulsima objave. U te »tipične oblike« ulazi i sva tehnološka podloga materijalne egzistencije, načini odijevanja i stanovanja, obrada zemlje, oruđe za rad itd. Također umjetno oblikovani životni prostor, pejzaž. Može se reći da u kulturu uzetu u takvom smislu pripada sve što je čovjek na zemlji stvorio, a što nije jedno-

stavna posljedica njegove biološke prisutnosti. U tom smislu se o kulturi govori također u Konstituciji »Radost i nada« II. vat. koncila.¹

Čovjek se od životinje razlikuje u tom što se ne uklapa jednostavno u prirodne datosti, nego stvara još jednom svijet posebno za se. Čovjek može živjeti na ovom svijetu samo ako pri tom stvara *svoj* svijet. Zato nema čovjeka koji ne bi bio na stanovit način kulturni. Kako je čovjek društveno biće, to je taj svijet kulture u kojemu čovjek živi svijet neke zajednice, neke grupe, nekog naroda. Kultura gledana kao uvjet da bi čovjek mogao preživjeti na ovom svijetu sačinjava zato također bitan momenat ljudske naravi uzete sada u širem smislu. To znači da i Bog kada govori čovjeku, govori čovjeku neke kulture, i kako se, prema starom skolastičkom načelu, ono što se prima prima na način primaoca, to se i objava nalazi uvijek izražena u oblicima i jeziku neke kulture.

To također izražava »Radost i nada« kada govori o odnosu između objave i kulture, između Crkve i kulture: »Između poruke spasenja i kulture postoje mnogostruke veze. Bog je, naime, objavljujući se svome narodu sve do punog očitovanja u utjelovljenom Sinu, govorio na način koji je odgovarao kulturama različitih vremena.

Isto tako je i Crkva, živeći tijekom stoljeća u različitim prilikama, koristila tekovine različitih kultura, da bi svojim propovijedanjem pružila i izložila Kristovu poruku svim narodima, da bi je istražila i dublje shvatila te izrazila u liturgijskom životu kao i u raznolikosti života zajednice vjernika.«²

To znači da ne postoji neko čisto, destilirano kršćanstvo, nego da je konkretna Crkva uvijek neka kulturna zajednica koja na manje ili više razgovijetan, na manje ili više autentičan način, upravo svojom kulturom izražava u toj kulturi utjelovljenu riječ Božju, tj. u kulturi dotične grupe, zajednice, naroda... No »Radost i nada« govori dalje: »No u isto vrijeme Crkva, poslana svim narodima svih vremena i svih zemalja, nije navezana isključivo i nerazdruživo ni na koju rasu ili narodnost, ni uz kakav poseban način života, ni uz kakav stari ili noviji običaj. Vjerna svojoj vlastitoj predaji i ujedno svjesna svog univerzalnog poslanja može uspostaviti zajedništvo s različitim oblicima kulture. Time služi obožavanju i same Crkve i različitih kultura.«³

Htio bih ovdje usput upozoriti na tu posebnu vezu između objavljene riječi i kulture. Evanđelje je dano u nekoj kulturi i može se propovijedati

1 Općenito riječ »kultura« označuje sve ono čime čovjek izgrađuje i razvija mnogostruke svoje duševne i tjelesne darove te nastoji da spoznajom i radom sebi podvrgne svijet; čini sve čovječnijim društveni život, i to u obitelji kao i u cijelom građanskom društvu, moralnim napretkom i napretkom institucija; konačno, tokom vremena, izražava, saopćuje i čuva u svojim djelima velika duhovna iskustva i težnje da služe napretku mnogih, dapače i cijelog čovječanstva.

Prema tome, ljudska kultura sadrži nužno povijesni i socijalni aspekt te ta riječ poprima sociološko pače i etnološko značenje. U tom smislu govori o više kultura. I doista, različite zajedničke životne prilike i razni oblici organiziranja životnih dobara niču iz različitih načina kako se čovjek služi stvarima, kako radi, kako se izražava, kako prakticira svoju vjeru i kako se ponaša, kako stvara zakone i pravne institucije, kako unapređuje znanost i umjetnost i kako njeguje lijepo. Tako se iz tradicionalnih tvorevina oblikuje baština, vlastita svakoj pojedinoj ljudskoj zajednici. Tako se stvara određena i povijesna sredina u koju se uvrštava čovjek, ma iz kojeg on naroda i vremena bio, te iz koje on crpi dobra za unapređenje kulture i civilizacije. V. GS 53.

2 GS 58

3 ibid.

samo pomoću neke kulture, no s druge strane nije vezano ni za koju posebnu kulturu. Odatle proizlazi opasnost koja se u povijesti Crkve često javljala te imala, a može još imati, kobne posljedice, tj. da se neki kulturni elementi nekog vremena ili nekog zajedništva smatraju ne samo izrazom i prenosnim sredstvom nego kao nešto bitno povezano s objavom ili dapače objavljeno. U tom slučaju Crkva postaje nijema prema drugim kulturama zatvarajući se u prolaznost nekih povijesnih oblika kulture u kojima se udomačila. Ta je opasnost pogotovo danas, kad industrijski i urbani način života neminovno gradi novu kulturu, osobito velika. Crkveni raskoli i neuspjeli pokušaji misioniranja uglavnom se mogu svesti na taj koban nesporazum. I današnja kriza u Crkvi zapravo je kriza jedne kulture koju možda preisključivo nazivamo kršćanskom. Kako tek kultura omogućuje normalnu komunikaciju među ljudima, to pojava neke nove kulture uvodi nesigurnost u međuljudske odnose. To se pokazuje u nesigurnosti dotadašnjih vrednota, očituje se kao stanovito raspadanje dotadašnjeg morala, kao nerazumijevanje govora. To proizvodi osjećaje ugroženosti, osame i razne pomalo abnormalne oblike kompenzacije tih nedostataka. Pojava proširene anomije u modernom društvu posljedica je relativizacije kulture uslijed prisutnosti različitih dosad manje ili više isključivo važećih kultura. Zato će jadikovke oko »pokvarenosti« modernog svijata ostati jalovo kukanje ako se ne shvate dublji uzroci koji najprije nisu moralne naravi. Zadaća Crkve u suvremenom svijetu nije prvotno kako će sačuvati u cijelosti gore spomenutu »kršćansku kulturu« (koja je često više neka narodna tradicija) nego kako će unijeti Poruku u novu kulturu, koja uslijed ogromnih promjena o kojima govori »Radost i nada« (br. 54)⁴ uhvatila već dobroano korijen na ovom sublunarnom svijetu.

Iz povezanosti Crkve i njezine poruke s kulturom proizlazi da krštenje nije samo neki individualni milosni događaj, nego je u isti mah uvrštavanje čovjeka u neku kulturu, tj. u kršćansku kulturu dotične zajednice. Što više, gledano s društvene strane, čin krštenja tek je početak takvog uvrštavanja; to je povezivanje s nekom zajednicom i omogućavanje uključenja u tu zajednicu povezanu dotičnom kulturom.

Riječ *enkulturacija* znači upravo to uvrštavanje u neku kulturu, u neku zajednicu ili zajedništvo koje je omogućeno tom kulturom.

Kako se događa enkulturacija?

Prvo što nam pri tom pada na pamet jest *odgoj*. Netko tko je kršten ili se želi krstiti, mora dobiti neke spoznaje i prihvatiti neka ponašanja kako bi se mogao uvrstiti u zajednicu kao »normalan« kršćanin. To se danas većinom želi postići vjeronaukom. Dakako da se još uvijek nekako očekuje da i roditelji sa svoje strane vrše svoju dužnost u tom smislu.

No osim odgoja postoje još neke funkcije, i to vrlo važne, koje djeluju u smislu enkulturacije i koje u sociologiji imaju svoje ime i svoj udio u istraživanju. Pod odgojem se danas u sociologiji misli uglavnom *svjesno*

⁴ Životne su se prilike modernog čovjeka sa socijalnog i kulturnog stanovišta tako duboko promijenile da je opravdano govoriti o novom razdoblju ljudske povijesti. Odatle se ostvaruju novi putovi prema golemom usavršavanju i daljnjem širenju kulture...; način života i ponašanja sva se više ujednačuju industrijalizacijá, urbanizacijá i ostali uzroci koji pogoduju zajedničkom životu stvaraju nove kulturne oblike (masovna kultura), a odatle nastaju novi načini mišljenja, djelovanja i upotrebe slobodnog vremena.

djelovanje u smislu enkulturacije, pri kojem neke u tu svrhu posebno školovane osobe posreduju kulturnu baštinu, koja se sastoji od sume nekih znanja i sposobnosti. Odgoj ih prenosi u stanovitom metodičkom, dosta zamršenom obliku, te za to postoje neke norme i neka pravila, neki zakoni. Takav odgoj se često odvija po strani od svakidašnje spontane društvene interakcije i to većinom u nekim specijaliziranim ustanovama (škole).

Pojam socijalizacije je, naprotiv, širi od pojma odgoja, te uključuje i ono, i *poglavito* ono prenošenje kulturne baštine koje se često nesvjesnim kanalima u svakidašnjoj interakciji između ljudi ili unutar pojedinih grupa prenosi na neki automatski, neorganizirani način. Samim tim što se dijete nađe unutar neke obitelji, koja govori stanovitim jezikom i ponaša se na određen način, uči i poprima tu »kulturu«, enkulturira se u to zajedništvo. Ako dijete na vjeronauku dobije zadaću da napamet nauči neku molitvu, onda je tu riječ o odgoju: ako pak se u obitelji ionako uvijek moli, te i dijete sudjeluje u tom, tu je na djelu socijalizacija.

Budući da je odgoj nešto što se svjesno, metodički oblikuje, postoji i mogućnost planiranja i kontrole. Ono što se prenosi socijalizacijom teško je često tek uočiti, a kamoli kontrolirati. Neuspjese odgojnih nastojanja često idu na račun toga što su sadržaji koji se prenose socijalizacijom možda upravo suprotni odgojnim tendencijama.

Uz pojam socijalizacije valja istaknuti i protumačiti i pojam socijalnosti. Rekli smo da čovjek živi uvijek i nužno u nekoj kulturi, u svijetu koji sam stvara za se. Zato se i ne rađa gotov, nego nakon biološke gestacije slijedi društvena gestacija: čovjek živi i nadalje u krilu, ali u krilu društva, gdje urasta u njegovu kulturu razvijajući tako svoje tjelesne i duhovne sposobnosti i znanja. Kao što prilikom biološkog rađanja oplodena stanica sjeda u majčinu krilu i ukorjenjuje se u njezin organizam da bi odatle crpila potrebne tvari i toplinu za normalan razvitak, tako je potrebno da se čovjek nakon rođenja ugnijezdi u nekom društvu (to počinje također već u majčinoj utrobi) da bi duhovno izrastao u normalna čovjeka i mogao živjeti kao društveno biće povezano nekom kulturom sa svojim bližnjima. Za stvaranje i razvijanje te sposobnosti za ljudski kontakt uopće odlučujuće je razdoblje najranijeg djetinjstva. Kako se te veze uspostavljaju i to sporazumijevanje između djeteta i majke (može za nuždu biti i netko drugi, ali se čini da je svakako potrebna ženska osoba) događa, nije još sasvim razjašnjeno, ali je važno shvatiti da se samo na takav način stvara ono što sociolozi zovu pravo povjerenje, tj. psihološka osnovica za sposobnost djeteta da se uopće može priključiti uz druge osobe. Socijalnost upravo znači veću ili manju sposobnost za uspješnu socijalizaciju. Ako socijalnost nije razvijena — znamo sad da su tu pre-sudni događaji iz najranijeg djetinjstva — doći će do raznih smetnji u odrasloj dobi što se tiče uspješnog uklapanja u društvo, dakle do teškoća, do nenormalnog stanja u pogledu enkulturacije. Dakako da to ide i na štetu društva, a još više na štetu dotične osobe. Kako čovjek teško živi sam, nastojat će se nedostatak pozitivnih emotivnih veza prema ljudima nadomjestiti nečim drugim. Ima ljudi za koje je jedini mogući način dodira s ostalim ljudima taj da na razne načine muče svoju okolinu svraćajući tako pozornost na se.

Dobro i pravilno razvijena socijabilnost vrlo je važna ne samo za kasniji kršćanski odgoj nego i za zajednički život kršćana. Dakako, ne samo kršćana! No kako Crkva nije bilo kako organizirano i disciplinirano društvo, nego je zajednica ljubavi, gdje je preko svih funkcija i uloga prije svega važan osobni odnos prema čovjeku u cijelosti (ne samo prema onom što predstavlja u društvu ili u organizaciji) to je i taj temelj svake mogućnosti normalnog emotivnog kontaktiranja i povezivanja s drugim ljudima, to prapovjerenje od prvotne važnosti. Nije, dakle, slučajno što Krist za svoje kraljevstvo upotrebljava analogiju obitelji: kršćani su »braća« i »sestre«. Što je tu u dodiru s majkom pokrenuto u djetetu, razvija se u svakom uspjelom ljudskom kontaktu dalje, stvara u djetetu i u čovjeku sigurnost, osjećaj uravnoteženosti, daje mu sigurnost ophođenja, radost za suradnju, razumijevanje za prijateljstvo, za ljubav prema drugomu. Kao što majka biološki omogućava potreban razvoj djetetu da bi moglo fizički biti samostalan čovjek, tako mu tu i ona i drugi svojim povjerenjem i ljubavlju omogućavaju da se psihički osamostali i snađe u jednom harmoničnom odnosu prema društvu, prema drugim ljudima. Ako, dakle, kršćanski roditelji donose dijete da se krsti, a krštenje je početak kršćanskog života, a kršćanski život je život zajednice u ljubavi, onda uz roditeljsku želju za krštenjem ide neminovno i njihova dužnost da se djetetu toliko posvete da u njemu razviju one naravne mogućnosti za kontakt i za ljubav koje će biti nužna podloga za kasnije odnose prema ljudima u jednoj zajednici ljubavi, tj. Crkvi, pretpostavljajući, dakako, da su sposobni za to.

Crkva, kako rekosmo, nije bilo kakva organizacija gdje bi bila dovoljna disciplina ili neka istomišljenost, pa da funkcionira. Ako se tvrdi da je Crkva sakrament spasenja, tj. sredstvo preko kojega čovjek milošću Isusa Krista dolazi pred Boga kao Oca milosrda, onda Crkva ne može biti zbor nekih manje ili više profesionalnih igrača uloga. Kao što čovjek stoji pred Bogom u cijeloj svojoj istini (dakle ne igra samo »ulogu vjernika«) tako ulazi cijeli i u Crkvu. A Crkva kao kraljevstvo Božje događa se već ovdje. Zato kraljevstvo Božje znači već ovdje nove odnose među ljudima. Ako krštenjem počinje nov život, ako se krštenjem čovjek ponovno rađa u Duhu (Iv 3, 5) onda su to analogije koje ne znače samo nešto što se misli, nego, da bi vjera bila stvarna, djelotvorna, zahtijevaju da se nešto doista promijeni u čovjeku i u njegovim odnosima prema drugima u smislu jedinstvene zapovijedi ljubavi Boga i bližnjega. No kako milost ne ruši narav, nego je pretpostavlja, to se i to ponovno rođenje krštenjem treba shvatiti u analogiji prema biološkom i sociološkom rođenju i njihovim dimenzijama. Kao što se čovjek ne rađa u prazan prostor, nego u već strukturirani svijet kulture i ljudskih odnosa, tako se i novo rođenje može dogoditi samo ulaženjem u nadnaravno strukturirani svijet s njegovim odnosima između osoba. Zato se može, kao što se kaže za Crkvu da je majka, također reći da je analogan prostor socijalizacije, sada na jednoj višoj razini. Odatle i drugi nazivi kao familia Dei, nagovori »braćo i sestre« i sl. nose u sebi ne samo neko značenje za kontemplaciju nego također zahtjev za ostvarenjem u krštenikovim novim odnosima. Ta terminologija iz familijarnih odnosa koju Krist i Crkva upotrebljavaju da se označi nadnaravna stvarnost došla je u upotrebu jamačno zato što su to, koliko god siromašne, no ipak najprikladnije ljudske riječi da se ta

stvarnost izrazi. Idući putem te analogije možemo reći da je krštenje ni-difikacija u tom naravno-nadnaravnom prostoru Crkve i kao što čovjek tek socijalizacijom i enkulturacijom ulazi u društveni i kulturni prostor, tj. ostvaruje se kao čovjek-društveno biće, tako se i krštenjem tek ulazi u društvo s nadnaravnom dimenzijom. Kao što se oko djeteta mora voditi trajna briga nošena ljubavlju da se dijete osposobi za dodir s ljudima uopće i da uspije njegovo uključivanje u društvo, kao što se uostalom mora voditi briga da biološki zdravo dođe na svijet, tako je s krštenjem povezano i pravo djeteta (ili jednostavno čovjeka) na brigu Crkve kao majke, da ne bi kojim slučajem došlo do »nadnaravnog« pobačaja. Katekumenske škole rane Crkve⁵ nisu bile samo škole u kojima se predavala kateheza u smislu teoloških spoznaja. Bila je to, naprotiv, neka vrsta novicijata. Katekumen se priučavao na život s kršćanima, enkulturirao u kršćansku zajednicu. Imao je kao krštenik kuma koji se brinuo osobno za njegov daljnji rast, kao što se u helenskom prostoru često neki odrasli rođak brinuo za dječaka koji je ulazio u mladenačku dob i iskustva samostalnog građanina. Krštenje je, dakle, samo početak jednog dugog procesa enkulturacije u evanđeoske oblike ljudskog življenja u kraljevstvu Božjemu.

Na osnovi rečenoga mogu se i naši svagdašnji problemi oko krštenika i kateheze nešto bolje shvatiti. Ranije, kad je još postojalo jedno kompaktno kršćansko društvo, tj. društvo kršćanske kulture (koliko god ono s evanđeoskog stanovišta bilo nezrelo i nesavršeno) župnik prilikom krštenja i oko krštenja nije imao posebnih teškoća. Krstio je dijete i prepustio ga društvenoj sredini. Samom socijalizacijom preko obitelji i življenjem u tom društvu dijete je poprimalo načela, običaje i načine komunikacije kršćanske sredine. Župnik je preko vjeronauka davao još neke više eksplicitne upute i saznanja kako bi se dijete bolje uključilo u svijet odraslih, koji je bio jednostavno kršćanski.

No danas su se stvari promijenile. Današnji javni život nije više kršćanski, ili je malo kršćanski, bez obzira na Istok li Zapad. Tendencije razvitka društva svakako idu u smislu veće sekularizacije. Nekada je sama obitelj prenosila kršćanstvo jednostavno svojim obiteljskim životom, pogotovo kad nije bilo školâ. Danas obitelj uopće sve manje prenosi, jer obitelj više ne nosi društvo kao nekada ili ga sve manje nosi. Ljudi se okupljaju po radnim mjestima i interesima, a to nisu više obiteljski posjedi, nego tvornice i uredi. Ostao je kao prenosni instrumenat uglavnom još samo kler, koji ima svoju školsku i internatsku tradiciju, no on živi sve više odijeljeno od glavnih kulturnih tijekova društva. Kateheza je služila da bi se dijete kad odraste uspješno moglo uključiti u kršćansku kulturu društva odraslih, no danas se možemo pitati kamo će se katehizant uključiti i tko će ga dalje nositi?

Tako je pitanje krštenja upravo kao početka *kršćanskog života* presudno za život Crkve. Problem nije teoretske naravi, tj. da se shvate sve dimenzije krštenja, nego u prvom redu pastoralne naravi. Kako će kršte-

⁵ V. H. JEDIN, *Velika povijest Crkve* (Zagreb, 1972) str. 306 ss.

nje doista biti početak kršćanskog života, tj. kako će nakon krštenja uslijediti taj život? Pitanje tu nije upravljeno kršteniku nego Crkvi.

Ako vrijede analogije o kojima je bila riječ, pitanje bi bilo: tko je to danas u Crkvi majka? Tko će socijalizirati i enkulturirati krštenika i kuda? Čini se da je to pitanje pred kojim zasad stojimo bez jasnog odgovora. A taj bi također morao biti pastoralan, a ne samo teološki, tj. čime se raspolaze, a ne čime bi valjalo raspolagati.

Jeka koja dolazi iz te praznine i ponavlja se neprestano u našim ušima i ustima jest potreba za zajednicom. No ono što se nekada zvala kršćanska zajednica kada je kultura društva bila jednostavno kršćanska ili barem kršćanski obojena, danas više ne postoji. Postoji vrlo velika potreba da se zajednica oblikuje, da se izgradi kultura koja će u današnjim prilikama moći okupljati kršćane. Da to tradicionalna »kršćanska kultura« više ne može, posve je očito i ne treba dokaza.

Kad je društvo bilo jednostavno kršćansko, stajali su u središtu pastoralnih nastojanja neki zahtjevi, ideje, metode koje su se brinule da se uzdigne razina toga kršćanskog života. Danas, međutim, dobivaju eminentnu važnost one zapovijedi evanđelja kojih se valja bezuvjetno držati kako bi Crkva kao stvarno zajedništvo uopće mogla opstati. Dakle ne samo kao neka organizacija koja želi preživjeti, nego kao instrumenat spasenja, a rekao sam što to znači. Nekada se kao kršćanski minimum smatralo obdržavanje dekaloga i crkvenih zapovijedi, dok je ljubav bila neki više amaterizam. Danas je ta ljubav prema braći i svakomu bližnjemu — ne zaboravimo da je centralna dogma da je Krist umro za sve — *apsolutni minimum* za kršćanina. Možda se o ljubavi mnogo govori, no ono što se manje ili više među kršćanima, pa i među klerom, događa ne pokazuje da toga umijeća ljubavi ima baš mnogo. Pa ako je majčinska ljubav na naravnom planu presudna za razvoj čovjeka, koliko tek ljubav Crkve koja proglašava da je sam njezin Bog ljubav. Nije, dakle, samo pitanje kako i po kojim propisima i pravilima treba krstiti čovjeka, pa neka se sam snađe, nego kako ostvariti Crkvu *kao majku* da se to duhovno novorođenče jedanput i doista dobro osjeća u toj Crkvi.

ZUSAMMENFASSUNG

Da die Offenbarung immer in einer Kultur und durch eine Kultur geschieht, so ist die Taufe zugleich der Anfang einer Eingliederung in die Kultur der betreffenden Kirchengemeinschaft, d. h. eine Enkulturation.

Es werden in dieser Hinsicht die Begriffe der Erziehung, der Sozialisation und der Soziabilität erläutert, und die Bedingungen der praktischen Wirksamkeit dargelegt.

Es bestehen, ferner, Analogien zwischen biologischer, soziologischer und kirchlicher Gestation (Mutter Kirche). Der Täufling wird von einer durch die (christliche) Kultur ermöglichte Gemeinschaft »getragen«. Der Akt der Taufe ist nur der Anfang dieser Gestation, die für einen Christen genau so notwendig ist, wie die biologische für den Menschen überhaupt. Dabei ist die Kirche,

da sie den ganzen Menschen beansprucht, nicht bloss eine Rollen—, sondern Personen—, d. h. Liebesgemeinschaft.

Durch die weitreichende Umgestaltung des Lebens in unserer Zeit entsteht eine neue Kultur. Die Gesellschaft ist nicht mehr einfach christlich und nicht mehr, wie einst, zu einer christlichen Sozialisation fähig. Die Familie hat ebenfalls ihre einstige geistige Kontinuität und Traditionen vielfach verloren. Als einziges Instrument der Übertragung besteht der zusammenschrumpfende Klerus mit seiner Schul- und Internatstradition, die sich jedoch immer mehr von dem zentralen Strom der Kultur entfernt.

Die Katechese diente einst um die Kinder zur richtigen Eingliederung in die christliche Erwachsenengemeinschaft vorzubereiten. Heute besteht meist kein kulturelles Milieu, worin, man sie eingliedern könnte. Es ergibt sich daraus die extreme Notwendigkeit der Bildung einer effektiven christlichen Gemeinschaft, die nur durch eine zeitgemässe christliche Kultur möglich ist.

In der Pastoral, in der Katechese, wie in dem täglichen christlichen Leben müssen die gemeinschaftsbildenden Gebote des Evangeliums den absoluten Vorrang erhalten, damit die Kirche wahrhaft Mutter sein kann.